

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

สภาพปัจจุบันของกรมการฝึกหัดครู

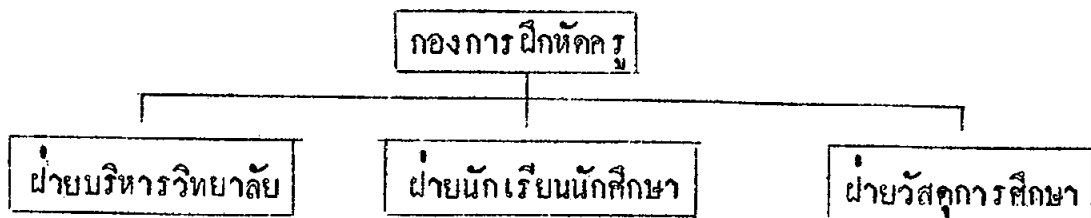
กรมการฝึกหัดครู สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. ผลิตครูให้โรงเรียนและสถานศึกษาทั่วประเทศ
2. อบรมครูที่ขาดวิทยฐานะทางครูให้มีวุฒิครู ส่งเสริมการอบรมครูประจำการ เช่น ปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพในการเรียนการสอนให้สูงขึ้น
3. ทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการฝึกหัดครูตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ

กรมการฝึกหัดครูแบ่งส่วนราชการ ออกดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการกรม
2. กองการเจ้าหน้าที่
3. กองคลัง
4. กองแผนงาน
5. กองส่งเสริมวิทยฐานะครู
6. กองการฝึกหัดครู
7. หน่วยศึกษานิเทศก์
8. วิทยาลัยครู

แผนภูมิการแบ่งงานของกองการฝึกหัดครู

ฝ่ายบริหารวิทยาลัยมีหน้าที่ดังนี้

1. วางโครงการผลิตครูชั้นประกาศนียบัตรต่าง ๆ ประกาศนียบัตรครูอนุบาล ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ประกาศนียบัตรประโยคครูประถม ประกาศนียบัตรวิชาบรรณารักษ์ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ประกาศนียบัตรวิชาการชั้นสูงสาขาอุตสาหกรรมศิลป์ และประกาศนียบัตรวิชาอื่น ๆ ตามหลักสูตร ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดขึ้น เพื่อให้ได้ครูตามความต้องการของสถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ
2. วางโครงการและจัดทำงบประมาณ เพื่อปรับปรุงขยายสร้างสถานศึกษาฝึกหัดครู ให้สามารถรับนักเรียนได้ตามโครงการ
3. วางโครงการและจัดหาอาจารย์ที่มีคุณวุฒิ เหมาะสมกับลักษณะงานให้แก่สถานศึกษา จัดวางอัตรากำลังบุคคลากร เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พิจารณาคำเนินการรับสมัครและจัดสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ ดำเนินการแต่งตั้งโอนโรงเรียน โดยให้สถานศึกษารับโรงเรียนชาวเขมาอยู่ในความอนุเคราะห์ทั้งอุปกรณ์การสอนตำราและวิธีสอน
4. วางโครงการและจัดหาอุปกรณ์การศึกษา วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดีและเหมาะสมให้แก่สถานศึกษาฝึกหัดครู
5. จัดดำเนินการก่อสร้าง ปรับปรุง ขยายอาคาร สถานที่ของสถานศึกษาฝึกหัดครู
6. ดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการฝึกหัดครูชนบท เพื่อเตรียมครูไปสอนในชนบท และช่วยปรับปรุงโรงเรียนในหมู่บ้าน ให้เป็นศูนย์กลางและตัวอย่างของชุมชน เพื่อยกระดับการศึกษาและความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้น
7. วางโครงการปรับปรุงและจัด โรงเรียนสาธิตในสถานศึกษาฝึกหัดครู เพื่อเป็นตัวอย่างและใช้ประโยชน์ในการฝึกสอน ของนักเรียนฝึกหัดครู
8. ให้ความร่วมมือในการจัดอบรมครูประจำการแก่ครูสภาและหน่วยราชการอื่น
9. ประสานงานกับโครงการต่างประเทศที่ให้ความช่วยเหลือแก่การฝึกหัดครู
10. ควบคุมการวิจัย วิจัย และแนะแนวการศึกษาตลอดจนส่งเสริมและจัดหาทุนให้แก่ นักเรียนฝึกหัดครู

11. ร่วมมือในการวางโครงการจัดตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษาในส่วนภูมิภาค เช่น พิษณุโลก มหาสารคาม และสงขลา

12. จัดวางโครงการฝึกอบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ระดับเรียน ซึ่งอยู่ในโครงการฝึกหัดครูชนบท เพื่อช่วยจัดประสบการณ์ทางภาษา สังคม และอื่น ๆ ให้แก่เด็ก อันมีผลช่วยให้เด็กในชนบทประสบผลดีในการเรียนและมีโอกาสได้พัฒนาทางปัญญา โดยเต็มที่เช่นเดียวกับเด็กในเมือง

ฝ่ายนักเรียน นักศึกษา มีหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดและดำเนินการเกี่ยวกับการรับนักเรียนฝึกหัดครูทุกประเภท
2. ดำเนินการเกี่ยวกับการคัดเลือกนักเรียนฝึกหัดครู ครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา เข้าเรียนต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง
3. วางโครงการสอบคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนฝึกหัดครูทุกประเภทและดำเนินการรับสมัคร และจัดการสอบคัดเลือกนักเรียนที่สมัคร เข้าเรียนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทุกจังหวัด
4. จัดทำทะเบียนนักเรียนฝึกหัดครูของสถานศึกษาทุกแห่ง และดำเนินการเกี่ยวกับการจำหน่ายออก ตลอดจนจัดทำสถิติประจำปี สถิติวิวัฒนาการศึกษา
5. จัดสรรทุนอุดหนุนนักเรียนตามงบประมาณที่ได้รับ
6. ดำเนินการเกี่ยวกับทุนการศึกษาที่เอกชนบริจาค
7. จัดทำทะเบียนนักเรียนทุน และควบคุมให้ปฏิบัติตามสัญญาที่ได้รับทุน
8. เก็บสัญญาเกี่ยวกับการให้ทุนเล่าเรียน
9. ติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว
10. ดำเนินการเกี่ยวกับการขอแค้น เดือน ปีเกิด เปลี่ยนชื่อตัว และเปลี่ยนชื่อสกุลของนักเรียน
11. ควบคุมและให้ความร่วมมือแก่สถานศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมของนักเรียน เช่น การแข่งขันกีฬา การศึกษานอกสถานที่ การรูดูแล และอนุภาษาค การฝึกวิชาทหาร การแสดงนิทรรศการ การแสดงศิลปหัตถกรรมนักเรียน

12. คำเนินการเกี่ยวกับการขอยกเว้น และผ่อนผันการเข้ารับราชการทหาร
ของนักเรียนฝึกหัดครู

13. คำเนินการเกี่ยวกับการขออนุญาตซื้อใบสุทธิ การออกใบสุทธิเกิน 10 ปี
การออกใบแทนใบสุทธิ และการขอลดค่ารถไฟให้แก่ักเรียน

14. คำเนินการขอเรื่องการขอเครื่องหมายตอบแทนให้แก่ผู้ช่วยเหลือราชการ

15. คำเนินการขออนุมัติ และเบิกจ่ายเงินค่าพาหนะเดินทางของเจ้าหน้าที่ส่ง
เข้าสอบคัดเลือก และค่ารางวัลกรรมการสอบคัดเลือกนักเรียน

16. บริการแนะแนวผู้ที่ประสงค์จะเข้าเรียนฝึกหัดครูในระดับต่าง ๆ รวมทั้ง
การแนะแนวนักเรียนฝึกหัดครูที่สำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพครู

17. ประสานงานกับส่วนราชการอื่นเกี่ยวกับการรับนักเรียน และบรรจุนักเรียน
ที่สำเร็จการศึกษาเข้ารับราชการ

ฝ่ายวัสดุการศึกษา มีหน้าที่ดังนี้คือ

1. พิจารณาจัดสรรและคำเนินการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การศึกษา
2. จัดทำทะเบียนพัสดุและอุปกรณ์การศึกษาของสถานศึกษา
3. ติดตามการใช้และคุณภาพของพัสดุและอุปกรณ์การศึกษาที่มีอยู่เพื่อประกอบ
การพิจารณาจัดซื้อในคราวต่อไป และเพื่อพิจารณาจัดซื้อ จัดสรรเพิ่มเติม
4. ให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับระเบียบหรือการจัดซื้อพัสดุและอุปกรณ์
การศึกษาแก่สถานศึกษา
5. เป็นหน่วยกลางในการรวบรวมแบบรูปราคาพัสดุ อุปกรณ์การศึกษา
ที่จะหาซื้อได้จากบริษัท ห้างร้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการจัดซื้อ
6. จัดหาอุปกรณ์การศึกษาที่ได้แปล่าให้แก่สถานศึกษา
7. ดูแลรักษายานพาหนะที่ใช้ในราชการ ของกอง ตลอดจนดำเนินการขออนุญาต
ต่อทะเบียนรถของกองและสถานศึกษา
8. จัดซื้อและจ่ายวัสดุสำนักงานให้แก่ฝ่ายต่าง ๆ ในกองเดียวกัน
9. พิจารณาจัดตั้งงบประมาณค่าจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การศึกษา

10. ประสานงานกับหน่วยงานศึกษานิเทศก์ เพื่อพิจารณาออกแบบรูปรายงานครุภัณฑ์ให้เหมาะสมแก่งานที่ใช้ในสถานศึกษาฝึกหัดครู.

ตารางที่ 1 รายชื่อวิทยาลัยครูและระดับการสอนในปีการศึกษา 2517

ภาคศึกษา	เลขที่	ชื่อสถานศึกษา	สอนถึงระดับการศึกษา
1	1.	วิทยาลัยครูจันทระเกษม	ปริญญาตรี
	2.	วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	ปริญญาตรี
	3.	วิทยาลัยครูสวนสุนันทา	ปริญญาตรี
	4.	วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ	ปริญญาตรี
	5.	วิทยาลัยครูพระนคร	ปริญญาตรี
	6.	วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัยสงครม	ป.กศ.สูง
	7.	วิทยาลัยครูชนบุรี	ป.กศ.สูง
	8.	วิทยาลัยครูนครปฐม	ป.กศ.สูง
2	9.	วิทยาลัยครูยะลา	ปริญญาตรี
3	10.	วิทยาลัยครูสงขลา	ปริญญาตรี
4	11.	วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช	ปริญญาตรี
	12.	วิทยาลัยครูภูเก็ต	ป.กศ.สูง
5	13.	วิทยาลัยครูหมูปานจอมบึง (ราชบุรี)	ป.กศ.สูง
	14.	วิทยาลัยครูเพชรบุรี	ป.กศ.สูง
6	15.	วิทยาลัยครูเทพสตรี (ลพบุรี)	ปริญญาตรี
	16.	วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา	ปริญญาตรี
7	17.	วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม (พิษณุโลก)	ปริญญาตรี
	18.	วิทยาลัยครูนครสวรรค์	ปริญญาตรี
	19.	วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์	ป.กศ.สูง
8	20.	วิทยาลัยครูเชียงใหม่	ปริญญาตรี

ภาคศึกษา	เลขที่	ชื่อสถานศึกษา	สอนถึงระดับการศึกษา
9	21.	วิทยาลัยครูลำปาง	ป.กศ.สูง
	22.	วิทยาลัยครูอุตรธานี	ปริญญาตรี
	23.	วิทยาลัยครูสกลนคร	ป.กศ.สูง
10	24.	วิทยาลัยครูอุบลราชธานี	ปริญญาตรี
	25.	วิทยาลัยครูมหาสารคาม	ปริญญาตรี
11	26.	วิทยาลัยครูนครราชสีมา	ปริญญาตรี
	27.	วิทยาลัยครูบุรีรัมย์	ป.กศ.สูง
12	28.	วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา	ป.กศ.สูง
	29.	วิทยาลัยครูจันทบุรี	ป.กศ.สูง

ปัญหาของการฝึกหัดครู

1. ปัญหาการผลิตครูประกาศนียบัตร ในระยะแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่สอง มีแนวโน้มเป็นที่น่าพอใจว่า การผลิตครูสูงกว่าเป้าหมายเป็นอันมาก แต่ในด้านคุณภาพเป็นสิ่งที่น่าวิตก เพราะมีนักเรียน 40-45 คน ต่อหนึ่งห้องเรียน การใช้ครูชุดเดิมสอนภาคค่ำ ทำให้ครูมีภาระหน้าที่และความเหน็ดเหนื่อยเพิ่มมาก อาจกระทบกระเทือนถึงคุณภาพการสอน การเรียนซ้ำชั้น และการออกกลางคัน

2. ปัญหาด้านการผลิตครูปริญญาวิชาการศึกษาตามสถิติที่ปรากฏการผลิตครูระดับปริญญาต่ำกว่าเป้าหมาย และขาดแคลนครูอาจารย์ในระดับปริญญาโทและเอก ห่วงสมัครไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร โดยเฉพาะในต่างจังหวัด

¹ สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ เรื่องเดียวกัน หน้า 459-474.

นโยบายและเป้าหมายของแผนพัฒนาฉบับที่สาม (พ.ศ. 2515-2519) ระดับกรม

การฝึกหัดครู

นโยบาย

1. ปรับปรุงและขยายการฝึกหัดครู ทั้งสายสามัญและสายอาชีพในสาขาวิชาที่จำเป็น เช่น สาขาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และพลศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ ทั้งนี้โดยจัดโครงการสนับสนุนให้ศึกษาในท้องถิ่นนั้น ๆ เข้าเรียนการฝึกหัดครู แล้วกลับไปทำการสอนในภูมิลำเนาของตนด้วย
2. เน้นเรื่องการเตรียมครู ที่มีวุฒิทุกระดับ เพื่อสอนในสถาบันการฝึกหัดครู ให้เพียงพอต่อความต้องการในการ ขยายกิจการฝึกหัดครู
3. ปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูทุกระดับ เพื่อให้มีมาตรฐานสูงและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคม
4. ส่งเสริมการผลิตตำราเรียนและส่งเสริมการวิจัยทางการศึกษาและการใช้ห้องสมุด

เป้าหมายด้านปริมาณ

การคำนวณเป้าหมายนักเรียนฝึกหัดครู อาศัยข้อมูลและสมมติฐานหลายอย่าง เช่น เป้าหมายจำนวนนักเรียนทั้งหมดของโรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนรัฐบาล ขนาดของชั้นเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ความเปลี่ยนแปลงในค่านิยม ในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาและอัตราความสูญเสียของครู ข้อมูลเหล่านี้คาดว่าในปลายแผนพัฒนาฉบับที่สามจะขยายการรับครูระดับ ป.กศ. และปริญญาได้ 119,400 คน เพิ่มจากปัจจุบัน 34 %

เป้าหมายด้านคุณภาพ

จะปรับปรุงและขยายงานฝึกหัดครูทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ในสาขาวิชาที่จำเป็น เช่น สาขาวิชาช่างอุตสาหกรรม และเกษตรกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อให้พอเพียงกับความต้องการของประเทศ จะเน้นเรื่องการเตรียมครู อาจารย์ระดับปริญญา เพื่อสอนใน

สถาบันฝึกหัดครูให้เพียงพอ ปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูทุกระดับให้สอดคล้องกับงานพัฒนา การศึกษาและยกมาตรฐานการฝึกหัดครูให้สูงขึ้น ในส่วนภูมิภาคจะจัดหลักสูตรการฝึกหัดครู ชนบทขึ้น ในวิทยาลัยครูทุกแห่ง เพื่อสร้างเสริมให้ผู้ที่สำเร็จแล้ว ใ้ไปเป็นครูในชนบท และทำหน้าที่เป็นผู้นำที่เหมาะสมในท้องถิ่น กับจะส่งเสริมการผลิตตำราเรียนคู่มือการสอนและ การวิจัยการศึกษาให้แพร่หลายในโรงเรียน

ตารางที่ 2 เป้าหมายจำนวนนักเรียนและนักศึกษาตามแผนพัฒนาฯ ระยะเวลาสาม (พ.ศ. 2515-2519)

การฝึกหัดครู

(คน)

ระดับการศึกษา	2515	2516	2517	2518	2519
ครูสามัญ ป.กศ.					
ภาคปกติ	46,000	52,000	57,000	63,000	69,000
ภาคสมทบ	21,000	21,000	21,000	21,000	23,000
ระดับปริญญาตรี					
ภาคปกติ	6,450	7,440	8,370	9,210	10,070
ภาคสมทบ	7,900	8,900	9,900	10,900	11,900
สูงกว่าปริญญาตรี	550	560	630	790	930
ครูอาชีวศึกษา	3,300	3,800	4,100	4,300	4,500
รวม	85,200	93,700	101,000	109,200	119,400

ที่มา : หนังสือแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สาม

ตารางที่ 3 งบประมาณแผ่นดินในการพัฒนาการศึกษาตามแผนพัฒนาฯ ระยะสาม (พ.ศ.
2515-2519)

กรมการฝึกหัดครู

(ล้านบาท)

โครงการ	2515	2516	2517	2518	2519	รวม
ผลิตครู กศ.บ.	66.62	73.43	80.13	86.41	93.46	400.05
ผลิตครู ป.กศ.	251.95	284.29	300.65	249.02	173.63	1259.54
งานนิเทศการศึกษา	2.19	5.56	6.95	7.43	7.37	29.51
ส่งเสริมวิทย์ฐานะครู	2.73	2.82	2.86	2.91	2.96	14.27
งานวิจัยจิตวิทยา	0.99	1.32	1.55	2.58	1.72	7.16
ทำแบบทดสอบมาตรฐาน	0.82	1.20	1.37	1.25	1.32	5.76
รวม	325.30	268.62	393.51	348.60	280.46	1716.49

ที่มา : หนังสือแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สาม

ประสิทธิภาพ และความสูญเปล่าทางการศึกษา

แต่เดิมเราคิดว่าการใช้จ่ายสำหรับการศึกษาเป็นการใช้จ่ายเพื่อประโยชน์เฉพาะ
หน้าของบุคคล (Consumption) ท่านเองเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินเพื่อหัดขับรถยนต์ แต่หลัง
จากนักเศรษฐศาสตร์ได้ค้นคว้าถึงความสำคัญของการศึกษาในด้าน การสร้างความเจริญทาง
เศรษฐกิจแล้ว เราถือว่าการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาเป็นการลงทุน (Investment) อย่าง
หนึ่ง ที่ช่วยสร้างให้ประเทศมีกำลังคน (Man power) ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยกรายไต่ของ
ประชาชาติให้สูงขึ้น สหภาพโซเวียตได้ศึกษาเรื่องนี้เมื่อปี ค.ศ. 1924 ได้รายงานผลว่าคน
งานที่ได้รับการศึกษาชั้นประถมปีที่สี่ จะผลิตงานมีรายได้สูงกว่า ผู้ไม่มีการศึกษาถึง 79 %
ถ้าได้รับการศึกษา 7 ปี รายได้จะสูงกว่า 235 % ถ้าจบชั้นอุดมศึกษาจะมีรายได้ดีกว่าถึง
320 %²

² ชาร์จ บัคศรี เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

เมื่อการศึกษาให้ผลดีต่อการเพิ่มรายได้ของประชากรถึงเพียงนี้ทุก ๆ ประเทศ จึงเร่งรัดพัฒนาการศึกษาเป็นการใหญ่ ผู้เชี่ยวชาญธนาคารโลกได้คำนวณดูว่าประเทศไทยลงทุนเพื่อการศึกษาทั้งหมดจากงบประมาณแผ่นดินจากเอกชนอุดหนุน เงินบริจาคและค่าเล่าเรียนรวมเป็นอัตราร้อยละ 3.2 ของรายได้ประชาชาติ และจะเพิ่มเป็นร้อยละ 5 ใน พ.ศ. 2523 (1980)³

เมื่อเราได้ลงทุนด้วยจำนวนเงินอย่างมหาศาล เพื่อจัดการศึกษาให้แก่ประชากร เราคงติดตามผลดูว่า เราได้รับประสิทธิผลทางการศึกษา (Educational Productivity) อย่างสมบูรณ์หรือไม่ ประสิทธิภาพทางการศึกษานี้ก็คือ ผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการศึกษานั้นเอง คือ ประชากรมีความรู้ความสามารถในการเพิ่มผลผลิตหรือไม่ เงินงบประมาณแผ่นดิน เวลา วัสดุ และคนได้ถูกใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่าของการลงทุนหรือไม่ ถ้าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูกใช้เพื่อการศึกษาแล้วได้ผลไม่คุ้มค่า ไม่สำเร็จตามความมุ่งหมายของการศึกษานั้นว่าเป็นการลงทุนที่ไร้ประโยชน์ เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา (Wastage in Education)

ความสูญเปล่าทางการศึกษาที่เห็นได้อย่างชัดเจน สามารถประเมินออกมาเป็นเงินที่รัฐต้องสูญเสียในแต่ละปี คือ การสอบตกซ้ำชั้น (Repetition) และการออกกลางคัน (Drop Out) ตามรายงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะแผนพัฒนาฉบับที่สองดังนี้⁴

"...ปัญหาสำคัญได้แก่ปัญหาความสูญเปล่า อันเนื่องมาจากนักเรียนออกกลางคัน ซ้ำชั้นหรือสอบไม่ตก ปัญหาที่ถึงแม้ว่าจะได้มีการแก้ไขกันอยู่แล้วก็ตาม ยังปรากฏว่าในปี 2513 สถิตินักเรียนสอบไม่ตกในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ยังมีอยู่ถึง 20 % และ 40 %

³ ญู แสงศักดิ์ ., "การลงทุนและความสูญเปล่าทางการศึกษา," ประมวลบทความการวางแผนการศึกษา, (กองวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2513), หน้า 61.

⁴ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี "ปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะแผนพัฒนาฉบับที่สอง" แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สาม พ.ศ. 2515-2519, (พระนคร:สำนักนายกรัฐมนตรี, 2515), หน้า 453.

ความล่าช้า..." นอกจากนี้ นักการศึกษาอีกหลายท่านได้กล่าวถึงความสูญเสียอีกหลายลักษณะ
 ดร. ธนุ แสงศักดิ์ ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดความสูญเสียทางการศึกษา
 ไว้อย่างประการดังนี้⁵

1. นักเรียนสอบตกซ้ำชั้น ในปีการศึกษา 2507 ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งถึงชั้นประถม
 ปีที่สี่ มีผู้ขาดสอบ 3 % ผู้สอบตกซ้ำชั้น 17 % รวมยอดของผู้ต้องเรียนซ้ำชั้นทั้งหมด 584,923
 คน รัฐต้องสูญเสียเงินทั้งหมดเท่ากับ 175 ล้านบาท
  2. ความสูญเสียเนื่องจากครูไม่ได้สอน จากการวิจัยเรื่องเวลาที่สูญเสียไปใน
 ระหว่างปีการศึกษา 2506 ของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้คำแนะนำ
 ของสำนักงานวางแผนการศึกษาปรากฏว่า ในปีการศึกษา 2506 โรงเรียนเกือบทุกประเภท
 มีเวลาเปิดทำการสอนไคระหว่าง 281 ถึง 284 วัน ตามเวลาของทางราชการ เมื่อหักวัน
 หยุดแล้ว จะเหลือวันเรียนประมาณ 170 วัน แต่เวลาครูสอนจริงประมาณ 120 วันเท่านั้น
  3. ความสูญเสียเนื่องจากการใช้ห้องเรียนและอาคาร ในวงการศึกษามัก
 จะพยายามขยายห้องเรียนให้มากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงการใช้ (utilization) ให้คุ้มค่า
 คือมีห้องเกินความต้องการ ในบางโรงเรียนไม่สามารถใช้ห้องเรียนเต็มชั่วโมงทุกวันได้
 เนื่องจากประเภทวิชาไม่เหมาะสม แต่ก็ควรจะมี ความสูญเสียไม่เกิน 10 %
- นอกจากความสูญเสียในเรื่องใช้อาคารแล้ว ยังมีเรื่องเกี่ยวกับการสูญเสีย
 เพราะขาดการบำรุงรักษา ทำให้อาคารเสื่อมค่า และต้องซ่อมแซมด้วยเงินงบประมาณที่สูง
4. ความสูญเสียอันเกิดจากการบริหารงานเกี่ยวกับเรื่องนี้จะชี้ให้เห็นเป็นบาง
 ข้อคือ
    - (1) นโยบายไม่แน่นอน เช่น สร้างแล้วรื้อ นโยบายแต่ละยุคแต่ละสมัยไม่
 เหมือนกัน คนใหม่มาถึงก็เริ่มใหม่อีก ไม่ประสานต่อเนื่องกัน
    - (2) จัดอัตราครูมากเกินไปในบางจุดและขาดในบางประเภทวิชาทำให้
 เกิดครูขาดและครูเกินขึ้น

⁵ ธนุ แสงศักดิ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

(3) ผลิคนักเรียนแล้วไม่ทำงานทำ ตลาดแรงงานมีอย่างหนึ่ง แต่โรงเรียนไปผลิตอีกอย่างหนึ่ง หรือบางทีก็ผลิตมากเกินไปจนล้นตลาด

5. ความสูญเสียที่เกิดจากครูหย่อนสมรรถภาพ ความสูญเสียข้อนี้อาจเนื่องมาจากครูไม่สอน ทั้งห้องเรียน ครูไม่รับผิดชอบโดยการสอนไม่เต็มที่ ไม่เตรียมการสอน นักเรียนไม่ได้รับความรู้ตามหลักสูตรและประมวลการสอน

6. ความสูญเสียอันเนื่องมาจากการใช้วัสดุอุปกรณ์ ความสูญเสียประเภทนี้ ได้แก่ มีวัสดุอุปกรณ์แต่ไม่ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ ค่าเสื่อมไปตามเวลา ไม่รู้จักซ่อมแซมบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ทำให้ต้องซื้อใหม่ ในเมื่อยังไม่ถึงเวลาอันควร สูญเสีย ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ทำให้เกิดความรำวไหล

7. ความสูญเสียอันเกิดจากขาดระบบการแนะแนวในเรื่องนี้ เกี่ยวพันกันหลายด้านที่พอจะมองเห็นคือ

(1) นักเรียนเลือกเรียนวิชาเรียนที่ผิด ที่ไม่ชอบ เช่น อาชีวศึกษา หรือวิชาที่ไม่ถูกกับนิสัยทำให้สอบตก หรือต้องเปลี่ยนวิชาเรียนกลางคัน เสียเวลาเรียน

(2) ให้การศึกษาแก่เด็กอย่างหนึ่ง แต่เด็กมุ่งไปอีกอย่างหนึ่ง ทำให้การศึกษาสูญเสียไป ไม่ได้อรรถสมความมุ่งหมาย

(3) เรียนไปแล้วไม่ได้ประโยชน์ เช่น เรียนอาชีวศึกษาแล้วไม่ได้ใช้วิชาชีพนั้นหรือเรียนฝึกหัดครูแล้วไม่ไปเป็นครู เป็นต้น

8. ความสูญเสียอันเกิดจากการขาดการตรวจสอบทางด้านสถิติและขาดการวางแผนงานที่ดี จัดการศึกษาโดยไม่มีเป้าหมายและไม่ทราบสภาพที่แท้จริง

นอกจากนี้สมชัย วุฒิปรีชา⁶ ได้กล่าวถึงความสูญเสียในด้านเศรษฐกิจการศึกษาที่สำคัญบางประการ ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของประเทศ

⁶สมชัย วุฒิปรีชา, "ความสูญเสียในด้านเศรษฐกิจการศึกษาที่สำคัญ," ประมวลบทความการวางแผนการศึกษา, (กองวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2513), หน้า 219-223.

1. การขาดแผนถาวรที่รับกันเป็นทอด ๆ จะเห็นโดยทั่วไปว่าแผนมักจะเริ่มใหม่ทุกครั้งเมื่อเปลี่ยนตัวผู้บริหาร จึงมีการทำซ้ำ ๆ กันกับที่ทำมาแล้ว และไม่ต่อเนื่องกันกับแผนก่อน ๆ ทำให้เสียเวลา เงิน และกำลังคนโดยเปล่าประโยชน์
2. ขาดระบบตรวจตรา และควบคุมที่มีประสิทธิภาพ เกิดจากการปล่อยปละละเลยเพราะเจ้าหน้าที่มีไม่พอเพียงบ้าง ไม่เอาใจใส่บ้าง
3. ขาดการประเมินผลที่เชื่อถือได้ ทำให้ทัศนใจไม่ถูกต้องว่า การลงทุนแต่ละเรื่องในด้านการศึกษานั้นได้ผลคุ้มค่ากับทุนที่ลงไปหรือไม่
4. ในระดับประถมศึกษาที่มีผู้จบการศึกษาระดับนี้ไปแล้วเป็นจำนวนมากที่ล้มหนังสือเกิดการสูญเปล่าเป็นจำนวนเงินมหาศาล เรื่องการตกซ้ำชั้นก็เช่นเดียวกัน นอกจากนี้เสียเงินแล้วยังเสียเวลาเรียนของเด็กอีกด้วย
5. ในระดับมัธยมศึกษา การฝึกเตรียมอาชีพ (Prevocational) และอาชีวศึกษา (Vocational) ไม่ได้ผลเท่าที่ควร นักเรียน ม.ศ.3 ที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อเป็นคนว่างงานไม่ใ้วิชาเรียนศิลปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ ความสูญเสียอีกประการหนึ่งคือ นักเรียนที่จบชั้น ม.ศ.3 เข้าเรียนต่อที่ไหนไม่ได้มักจะเข้าเรียนชั้น ม.ศ.4 ในโรงเรียนราษฎร โดยไม่ได้มุ่งหวังเรียนอย่างแท้จริง เมื่อปลายปีก็ออกเพราะสอบตกหรือหาทางเข้าในโรงเรียนที่ตนต้องการ การที่รัฐไม่อาจยกระดับคุณภาพการศึกษาในส่วนภูมิภาคให้ใกล้เคียงกับในจังหวัดพระนคร ทำให้นักเรียนในส่วนภูมิภาคเป็นจำนวนมากหลงไหลเข้าสู่พระนคร เป็นการลงทุนในเรื่องการศึกษาโดยไม่จำเป็น
6. ในด้านการอาชีวศึกษา ผลักกำลังคนได้ไม่เท่าความต้องการของประเทศ ทั้งนี้เพราะแต่เดิมยังไม่มี การประสานงานในเรื่องกำลังคน และเศรษฐกิจอย่างเพียงพอ ในโรงเรียนอาชีวศึกษาบางแห่ง ไม่มีคนเรียนซึ่งทำให้ไม่คุ้มกับทุนที่ลงไปในการสร้างโรงเรียนแต่ละห้อง

การวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรวิจัยนี้

เมื่อ ค.ศ.1954-1960 สำนักงานแนะแนวการศึกษาของรัฐนิวยอร์ก⁷

(Bureau of Guidance of New York State) ได้ดำเนินการศึกษาถึงปัญหาการออกกลางคัน (Drop Out) ของนักเรียนจากโรงเรียนมัธยม 89 แห่งในนิวยอร์ก ได้ศึกษาแบบติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Section) ของเกรด 7 ตั้งแต่ ค.ศ.1954-1960 ในเวลา 7 ปี ผลจากการค้นคว้าปรากฏว่า สาเหตุที่สำคัญของการออกกลางคันคือ ผู้ปกครองต้องการให้เด็กออกจากโรงเรียนด้วยเหตุผลหลายประการ เด็กสอบตกซ้ำชั้นหลายปีติดต่อกัน เด็กต้องออกทำงานช่วยเหลือทางบ้าน หรืออายุครบเกณฑ์ทหาร ชั้นที่มีการออกกลางคันมากที่สุดคือเกรด 10 แต่โดยส่วนรวมแล้ว ชั้นสูง ๆ มีการออกกลางคันมากกว่าชั้นต่ำ ๆ การวิจัยทำนองเดียวกันได้แก่การวิจัยเรื่องการออกก่อนสำเร็จการศึกษาของนักเรียนโดย คร.โจ ฮอลล์⁸ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนจำนวน 4,810 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นเด็กชั้นจูเนียร์ ไฮท์ (Junior High) ตั้งแต่ชั้น 7-10 และกลุ่มที่ 2 ตั้งแต่ซีเนียร์ ไฮท์ (Senior High) จนถึงปริญญาตรี ปรากฏว่าในระดับ Junior High มีนักเรียนไม่สำเร็จการศึกษารวมจำนวน 356 คน เหตุผลที่นักเรียนในสองกลุ่มต้องออกจากโรงเรียนสามารถแยกออกเป็นข้อ ๆ และคำนวณออกเป็นร้อยละดังต่อไปนี้

⁷The State Education Department Bureau of Guidance Reducing the School Drop Out Rate, (Albany, the University of the State of New York 1965), p.p.17-18.

⁸Joe Hall, A Study of Dropouts, (Miami : Florida Public School Department of Research and Information, 1963).

สาเหตุที่ต้องออกกลางคัน	(%)	
	ระดับ Junior	ระดับ Senior
ไม่สนใจเรียน	34	22
แต่งงานหรือมีครอบครัว	9	17
ออกไปทำงานมีอาชีพ	18	14
ถูกเกณฑ์ทหาร (ชาย)	2	13
โปรแกรมการเรียนไม่น่าสนใจ	18	12
ปรับตัวเข้ากับสังคมในโรงเรียนไม่ได้	4	3
ต้องการอยู่บ้านเฉย ๆ	2	3
ขาดสอบและสอบตก	11	12
เหตุผลอื่น ๆ	2	4

เซอร์แวนเตส⁹ (Cervantes) ได้ค้นคว้าวิจัยถึงสาเหตุและวิธีแก้ไขในเรื่อง การสอบตกออก โดยศึกษาวิจัยนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเมืองบางเมืองของรัฐมิสซิสซิปปี รัฐแมริแลนด์ รัฐเพนซิลวาเนีย และรัฐนิวยอร์ก ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

สาเหตุส่วนใหญ่ของนักเรียนที่ออกส่วนใหญ่ ได้แก่ นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ไม่ มีความสุข กับเพื่อนที่อายุมากกว่า นอกจากนั้นยังพบว่า มีสาเหตุมาจากพื้นฐานทางสังคม และอิทธิพลที่ได้รับจากผู้อื่นและบุคคลลักษณะส่วนตัว ปรากฏว่านักเรียนจำนวน 300 คน มี โอกาสได้เรียนต่อถึงมหาวิทยาลัยเพียงครึ่งเดียวเท่านั้น อัตราการตกออกของอเมริกาตอนใต้ มากกว่าตอนเหนือ ชายสูงกว่าหญิง การตกออกมีในแหล่งเสื่อมโทรมมากกว่าบริเวณชานเมือง พวกเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะกลายเป็นอาชญากรในอนาคต

⁹ Lucius F. Cervantes , The Dropout : Cause and Cures, (Ann Arbor : The University of Michigan Press, 1965).

ในปี ค.ศ. 1966 สภาวิจัยทางการศึกษาและฝึกอบรมของประเทศไทย¹⁰ ได้ทำการสำรวจเมื่อปี ค.ศ. 1963-1964 เกี่ยวกับการออกจากโรงเรียน โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล 2 วิธีคือการส่งแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้ออกก่อนสำเร็จการศึกษา ครู บิดามารดา และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่าสาเหตุที่สำคัญเกิดจากตัวนักเรียนเอง เกิดจากโรงเรียน และเกิดจากทางครอบครัวสิ่งแวดล้อมที่บ้าน

การวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะและสภาพของโรงเรียนที่ก่อให้เกิดอัตราการสูญเปลืองมากที่สุด คือ โรงเรียนที่มีการสอนสองผลัด ครูที่สอนมีคุณวุฒิต่ำ ไม่มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น เกี่ยวกับตัวนักเรียนปรากฏว่า นักเรียนที่ออกกลางคันเป็นผู้ที่มาเรียนไม่สม่ำเสมอ ขาดเรียนเกิน 60 % มีอายุมากกว่าอายุโดยเฉลี่ยของนักเรียนในชั้น เป็นต้น ในส่วนที่เกี่ยวกับครอบครัวพบว่า เด็กที่สอบตกมาจากครอบครัวที่ขาดบิดามารดา หรือขาดคนใดคนหนึ่ง มีฐานะยากจน มาจากสังคมที่พิการ มักมีอาชีพเกี่ยวกับกรรมกร กสิกรรม หัตถกรรม ถัดระดับการศึกษาของบิดามารดาจะทำให้เด็กสอบตกออกกลางคันมาก

จากการสำรวจความคิดเห็นนั้นปรากฏว่าสิ่งที่น่าสนใจคือ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท เด็กออกจากโรงเรียนเนื่องจากความยากจนถึง 43 % สำหรับเด็กชาย ส่วนเด็กหญิงต้องออกจากโรงเรียนเพราะความยากจนถึง 55 % เนื่องจากต้องช่วยทำงานบ้าน และความยากจนทำให้บิดามารดาไม่เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา สำหรับโรงเรียนที่อยู่ในเมือง ความยากจนจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เด็กจะไม่เรียนต่อ ตัวแปรที่สำคัญต่อการศึกษาระดับประถมคือ ความคิดเห็นของบิดามารดาต่อการศึกษาของเด็ก ระดับความสามารถทางการศึกษา ฐานะและตำแหน่งของเด็กในสังคม และอายุเมื่อเข้าศึกษา

¹⁰ National Council of Educational Research and Training
Department of Educational Administration, Wastage and Stagenation
in Primary and Middle School in India. (New Delhi : 1966).

← ราวัท และ กุปตะ (Rawat, Gupta)¹¹ นักการศึกษาชาวอินเดีย ได้กล่าวถึงสาเหตุของการออกจากโรงเรียนและการสอบตกของนักเรียนไว้ในหนังสือคู่มือเรื่องความสูญเปล่าทางการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้ สาเหตุของการออกและการสอบตกของนักเรียนอาจเนื่องมาจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง หรืออาจมากกว่านั้น สาเหตุดังกล่าวได้แก่

1. นักเรียนขาดความรู้สึกในการที่มีส่วนร่วมกับโรงเรียน
2. ความไม่เหมาะสมของการจัดเวลาเรียน
3. ผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ในการศึกษาของบุตร
4. นักเรียนมีสุขภาพไม่สมบูรณ์
5. ความยากจนของผู้ปกครอง
6. ประเพณีทางสังคม ความเชื่อที่ไม่เหมาะสม
7. โรงเรียนไม่มีโครงการการปรับปรุงที่ดี
8. การสอบตกซ้ำชั้น เพราะระบบการวัดผลไม่ดี
9. มีอายุข้อยเกินไปหรือมากเกินไป
10. สาเหตุอื่น ๆ

∧ วิธีที่จะทำให้ความสูญเปล่าทางการศึกษาลดลง

1. โรงเรียนจะต้องทำทุกวิถีทางให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในโรงเรียนและโรงเรียนจะต้องพยายามสร้างพลังแห่งความตั้งใจให้เกิดแก่นักเรียน
2. ควรปรับปรุงโปรแกรมการเรียนให้โดดเด่นและน่าสนใจ
3. ควรปรับปรุงระเบียบการวัดผลของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น
4. ความจำเป็นในการติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียนให้มีความมั่นใจถึงผลดีของการศึกษา

¹¹D.S.Rawat and S.L.Gupta, Educational Wastage at the Primary Level. A Hand Book for Teacher, (New Delhi : S.K. Kitchula at Nalanda Press, 1970), p.7-9.

รายงานการศึกษาที่กล่าวมาแล้ว เป็นการวิจัยของต่างประเทศ ในประเทศไทย ก็มีรายงานการศึกษาทำนองนี้บ้างคือ รายงานการศึกษาของประเทศไทย¹² ปี พ.ศ. 2504-2509 ในด้านคุณภาพการศึกษา สรุปและวิเคราะห์จากข้อมูลมีดังนี้

นักเรียนออกจากระบบการศึกษาก่อนสำเร็จมีอยู่เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะจบชั้น ประถมสี่และชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ถ้าพิจารณาผลผลิตของการศึกษาในด้านนักเรียนระดับต่าง ๆ แต่ละระดับปรากฏว่านักเรียนที่เขาเรียนในชั้นประถมปีที่หนึ่งจำนวน 10 คน จะศึกษาต่อไปใน ชั้นประถมปีที่เจ็ดเพียงหนึ่งคน นักเรียนที่เขาศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่ง จำนวน 5 คน จะศึกษา ไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ห้า จำนวน 1 คน และนิสิตนักศึกษาที่เขาเรียนในมหาวิทยาลัย ชั้นปีที่หนึ่งจำนวน 10 คน จะศึกษาต่อไปถึงชั้นปีที่สี่ จำนวน 6 คน

ประสิทธิภาพด้านนักเรียนถ้าพิจารณาในแง่อัตราการดำรงอยู่ของนักเรียนแต่ละระดับ โดยคำนวณนักเรียน เขาเรียนในแต่ละระดับของการศึกษา จะยังคงเหลืออยู่เป็นจำนวนเท่าใด ปรากฏว่า ประถมศึกษา : มัธยมศึกษา : อุดมศึกษา = 92 : 7 : 1

เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศปรากฏว่า อัตราส่วนของนักเรียนในระดับมัธยม ศึกษาของไทยต่ำมาก จากรายงานการสัมมนาเรื่องการสูญเปล่าทางการศึกษา และเด็กที่ ตองออกจากโรงเรียนก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งจัดโดย UNESCO¹³ เมื่อวันที่ 5-12 กันยายน พ.ศ. 2509 ณ กรุงเทพมหานคร ได้รายงานวาประเทศในเอเชีย มีความสูญเปล่าทางการ ศึกษาอย่างมากมายในเรื่งกำลังคน การเงินและอุปกรณ์ต่าง ๆ เนื่องจากการตกชั้นและ ออกก่อนสำเร็จการศึกษาของนักเรียนจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับต้น ในจำนวน

¹²สภาการศึกษาแห่งชาติ, "รายงานการศึกษาของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2504 - 2509," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2:11 (พระนคร:สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2511), หน้า 4-5.

¹³UNESCO Regional Office for Education in Asia, Technical Seminar on Educational Wastage and School Dropouts : Final Report, (Bangkok : UNESCO Regional Office for Educations in Asia, 1961), pp.4-8.

นักเรียนที่เรียน 100 คน มีไม่เกิน 50 คน ที่เรียนจบถึงชั้นปีที่ 4 และประมาณ 40 คน เท่านั้นที่เรียนจบชั้นปีที่ 4 จากการสูญเสียไปนั่นเอง ถ้าคำนวณแล้ว แต่ละประเภทต้องเสียงบประมาณทางการศึกษาไปประมาณ 2-27 % ของงบประมาณการศึกษาทั้งหมด

นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่านักเรียนในเอเชียเกือบทั้งหมดที่ลาออกจากโรงเรียน จะปรากฏชัดใน 3 ชั้นแรก และบางชั้นของนักเรียนในระดับนี้ จะมีนักเรียนออก 40 % - 70 % จำนวนนักเรียนนี้ ออกในชนบทมากกว่าในเมือง เป็นหญิงมากกว่าชาย และเด็กสูงอายุมากกว่าเด็กอายุระดับปกติ อีกทั้งในโรงเรียนที่มีครูสอนไม่มีคุณวุฒิที่เหมาะสม จะมีนักเรียนตกมากกว่าปกติ

สาเหตุของความสูญเสียและเด็กออกกลางคันที่ปรากฏอยู่ในประเทศทางเอเชียทั้งหมด

1. สภาพเศรษฐกิจและสังคม
2. ความยากจน สุขภาพไม่ดี ต้องการให้แรงงานเด็กเพื่อทำงานบ้าน
3. ความจำเป็นที่ต้องใช้แรงงานของเด็กเพื่อการเลี้ยงชีพ
4. ทัศนคติไม่ดีของผู้ปกครองต่อการศึกษา
5. สาเหตุจากการจัดการศึกษา
  - 5.1 หลักสูตร
  - 5.2 วิธีการสอนไม่ดี
  - 5.3 วิธีการวัดผลไม่ดี
  - 5.4 การปฏิบัติงานที่โรงเรียนและกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม
  - 5.5 ขาดคู่มือ และตำราทางการศึกษา
  - 5.6 การบริหารและการนิเทศก์ไม่มีประสิทธิภาพ

ในปี พ.ศ. 2507 กองวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้น ทำการวิจัยการมัธยมศึกษาและวิเคราะห์การสอบตกของนักเรียนทุกชั้นปรากฏว่า¹⁴

¹⁴ แสตน เลย์ พี. วรอนสกี และก่อ สวัสดิ์พิพาณิชย์ "การมัธยมศึกษา การวางแผนกำลังคนและการศึกษาในประเทศไทย" การศึกษาในประเทศไทย (พระนคร: กระทรวง-ศึกษาธิการ), หน้า 11

1. เด็กที่ตกหล่น ไม่เรียนต่อมากที่สุด เมื่อจบชั้นประถมปีที่ 4 และมีมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เด็กที่ตกหล่นโดยไม่เรียนต่อ นั้น มีจำนวนสูงสุด และคิดเป็นร้อยละใดจำนวนมากคือเด็กระดับประถมปีที่ 4 ไม่เรียนต่อ 80 % ของนักเรียนทั้งหมด และเด็กเหล่านี้จะต้องออกไปประกอบอาชีพในระบบเศรษฐกิจต่อไป
3. เด็กที่สำเร็จมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ครึ่งหนึ่งได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ส่วนอีกครึ่งหนึ่งต้องออกจากโรงเรียนไป เด็กเหล่านี้มีอายุประมาณ 15-16 ปี ซึ่งก็โตพอที่จะออกไปประกอบอาชีพได้ แต่ก็ปรากฏว่าเด็กเป็นจำนวนมากยังอยากเรียนต่อในสายสามัญแทนที่จะเรียนต่อในวิชาชีพสาขาใดสาขาหนึ่ง

4. อัตราการตกหล่นของเด็กในชั้นมัธยมศึกษาสูงมาก ดังจะเห็นได้ว่าเด็กที่เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 คน จะเรียนต่อจนจบ ม.ศ.5 หรือ 6 เพียงคนเดียว

หน่วยราชการและสถานการศึกษาหลายแห่ง ได้ทำการวิจัยรายงานปริมาณความสูญเสียทางการศึกษาในหลายลักษณะ เช่น ความสูญเสียในแง่ของผู้สำเร็จการศึกษาแล้วไม่มีงานทำ ทำงานไม่ตรงกับที่เรียนมา ความสูญเสียในแง่ของเวลาและจำนวนเงินที่เสียไปเพราะครุลาในรอบ 1 ปี แต่ลักษณะความสูญเสียในด้านการศึกษาที่กำหนดและการออกกลางคัน ซึ่งมีรายงานการวิจัยในหลายระดับการศึกษาดังนี้

✓ ระดับอุดมศึกษา ในปี พ.ศ.2511 แผนกวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย¹⁵ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของนิสิตที่เข้าศึกษาและสำเร็จการศึกษา รุน 2498-2504 ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย (The Relationship of the University Input and Output Concerning Student Enrollment and Graduation in Thailand 1955 - 1961) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาโดยวิธีติดตามนิสิตที่เข้าศึกษาในปี 2498-2504 จำนวน 15,922 คน (ผลการวิจัยปรากฏว่าค่าเรโซประสิทธิภาพ เท่ากับ 0.90 เรโซประจำปีแตกต่างกันระหว่าง 0.61-0.64 ส่วนเรโซ

¹⁵Department of Educational Research, Faculty of Education Chulalongkorn University. The Relationship of the University Input and Output Concerning Student Enrollment and Graduation in Thailand. 1955-1961, A Research Report (UW 1968) (Bangkok : 1968).

ความสูญเสียเท่ากับ 0.24 เรโซความสูญเสียประจำปี แยกต่างกันระหว่าง 0.22-0.28 เสียค่าใช้จ่าย 45.5 ล้านบาท) สรุปได้ว่า การศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของไทยรุ่น 2498 - 2504 มีประสิทธิภาพ เกิดความสูญเสียบางส่วนก็เกิดจากการออกก่อนสำเร็จการศึกษาไม่ใช้การตกซ้ำชั้น

วัชรวิ บูรณสิงห์¹⁶ ได้ทำการวิจัยประสิทธิภาพทางการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของนิสิตที่เข้าเรียนรุ่นปีการศึกษา 2502-2504 ผลการวิจัยปรากฏว่าประสิทธิภาพทางการศึกษาของนิสิตที่สำเร็จการศึกษาเท่ากับ 0.89 ของนิสิตได้รับอนุปริญญาเท่ากับ 0.77 ความสูญเสียเนื่องจากการตกซ้ำชั้นของนิสิตที่ได้รับปริญญาตรีเท่ากับ 0.12 ของนิสิตที่ได้รับ อนุปริญญา เท่ากับ 0.29 ความสูญเสียเนื่องจากการออกก่อนสำเร็จเท่ากับ 0.16 ค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องสูญเสียของนักเรียน 3 รุ่นนี้เท่ากับ 29,657, 994.00 บาท นิสิตสอบตกซ้ำชั้นและออกก่อนสำเร็จการศึกษามีจำนวนมากในชั้นปีที่ 1-2 ประมาณ 35-40 %

รายงานการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว เป็นรายงานการวิจัยในระดับอุดมศึกษาในระดับวิทยาลัยครู ก็มีรายงานการวิจัยของวาสนา คำคุณ¹⁷ ได้วิจัยเรื่องประสิทธิภาพทางการศึกษาของสถาบันฝึกหัดครู ในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี นักเรียนเข้าเรียนรุ่นปีการศึกษา 2508-2510 ปรากฏว่าประสิทธิภาพทางการศึกษาของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา 91.29 % นักเรียนที่ต้องออกกลางคัน 8.71 % หรือ เรโซประสิทธิภาพเท่ากับ 0.92 เรโซความสูญเสีย 0.09 ค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องเสียไปเนื่องจากการเรียนซ้ำชั้น และออกกลางคัน 3,697, 700.00 บาท

ในระดับวิทยาลัยเทคนิค ได้มีรายงานการวิจัยของนวลศรี ชรรวมเศวต¹⁸ เรื่อง

¹⁶วัชรวิ บูรณสิงห์, "ประสิทธิภาพทางการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิสิตเข้าเรียนรุ่น 2502-2504," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), (พิมพ์ดีด), หน้า 51.

¹⁷วาสนา คำคุณ, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

¹⁸นวลศรี ชรรวมเศวต, "ลักษณะการสูญเสียทางการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514.), (พิมพ์ดีด).

ลักษณะ การสูญเสียเปล่าทางการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค สรุปได้ว่าในระหว่างปีการศึกษา 2508 ถึง 2510 ไม่มีความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาโดยรวม ถ้าพิจารณาเป็นรายโปรแกรมมีอยู่ 2 โปรแกรม คือ แผนกวิชาบัญชีวิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ และ แผนกวิชาสทวปัตยกรรม วิทยาลัยเทคนิคภาคห้าฝ มี ความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาทั้ง 2 รูป คือ การเรียนช้ากว่ากำหนด และออกกลางคัน และอีก 4 โปรแกรม ที่มีความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาในลักษณะหนึ่งเท่านั้น รัฐต้องเสียเงินสูญเสียเปล่าจำนวน 4,881,180 บาท

ในระดับมัธยมศึกษา มีรายงานการวิจัยของวันชัย อมรพันธุ์¹⁹ เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียนมัธยมสามัญกับโรงเรียนมัธยมสาธิต ปรากฏว่าในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมสามัญ มีประสิทธิภาพทางการศึกษาสูงกว่ามัธยมสาธิต และ ไม่มีความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมสาธิต มีประสิทธิภาพทางการศึกษามากกว่ามัธยมสามัญ และทุกโรงเรียนเกิดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาที่ระดับความมีนัยสำคัญ 5 % ค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องสูญเสียไปเนื่องจากความสูญเสียเปล่าในโรงเรียนมัธยมสามัญ และ โรงเรียนมัธยมสาธิตรวมกัน 1,558,740.00 บาท

ในระดับประถมศึกษา รุ่ง แก้วแดง²⁰ ได้ทำการศึกษาถึงจำนวนนักเรียนเข้าชั้น ในปี 2510 ปรากฏว่าระดับประถมศึกษาตอนต้น มีจำนวนนักเรียนเข้าชั้นมากที่สุด 773,310 คน ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียนประถมศึกษาคนละ 415 บาท คิดเป็นจำนวนเงินที่สูญเสียเปล่า 320.9 ล้านบาท ชั้นประถมปีที่หนึ่ง มีนักเรียนเข้าชั้นมากที่สุด การศึกษาระดับนี้ วุฒิชูรุมิมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนของนักเรียน ระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีนักเรียนเข้าชั้น 31,620 คน คิดค่าใช้จ่ายในอัตราเกี่ยวกับประถมศึกษาตอนต้น เป็นเงิน 13.1 ล้านบาท ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ มีอัตราส่วนการเข้าชั้นสูงกว่าทุกระดับ คือ เฉลี่ย

¹⁹วันชัย อมรพันธุ์, "การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียนมัธยมสามัญกับโรงเรียนมัธยมสาธิต," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), (พิมพ์ที่คิด).

²⁰รุ่ง แก้วแดง, "จำนวนนักเรียนเข้าชั้น" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, 4:8 (กุมภาพันธ์, 2513), หน้า 43-52.

แล้ว มีนักเรียนเข้าชั้นถึงร้อยละ 43.09 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่และร้อยละ 36.66 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ห้า สาเหตุที่นักเรียนเข้าชั้นมากเนื่องจากการคัดเลือกเข้าเรียนไม่คี่ คือ นักเรียนมุ่งเรียนแต่สายสามัญ โดยไม่คำนึงถึงความสามารถทางวิชาการของตน รวมนักเรียนมัธยมศึกษาที่ตกซ้ำชั้น 55,759 คน ค่าใช้จ่ายรายหัวสายสามัญคนละ 1,600 บาท สายอาชีพคนละ 4,900 บาท คิดเป็นจำนวนเงิน 102.2 ล้านบาท ในระดับฝึกหัดครูและอาชีวศึกษามีนักเรียนเข้าชั้นทั้งสิ้น 2,334 คน ค่าใช้จ่ายรายหัวสายฝึกหัดครู 4,320 บาท สายอาชีพ 4,900 บาท คิดเป็นเงิน 10.2 ล้านบาท สรุปได้ว่าในการศึกษาทุกระดับในประเทศไทยยกเว้นอุดมศึกษาและวิทยาลัย วิชาการศึกษา มีนักเรียนเข้าชั้นอย่างน้อยปีละ 826,500 บาท คิดเป็นจำนวนเงินที่สูญเปล่าทางการศึกษาอย่างน้อยปีละ 446.4 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 15 ของงบประมาณทางการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา

วรรณคดีทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น มีแนวคิดใกล้เคียงทั้งในค่านิยมและวิธีการเกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งทำให้ได้ประโยชน์ในการมองเห็นปัญหาเพื่อการแก้ไขต่อไป รายงานการวิจัยที่ผู้วิจัยจะทำต่อไปนี้จะช่วยให้ได้ข้อสรุป เกี่ยวกับความสูญเปล่าทางการศึกษาในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้บ้างตามสมควร

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย